

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Türkiye'de cezaevlerinde sıkça karşılaşılan hak ihlallerinin başında, siyasi mahpuslara yönelik İdari Gözlem Kurulları aracılığıyla uygulanan infaz ertelemeleri ve keyfi şekilde verilen hücre cezaları gelmektedir. Bu kurullar, "infaz yakma" adı verilen yöntemle, mahpusların koşullu salıverilme haklarını ellerinden almakta ve mahpusların cezalarının tamamını yatmalarına neden olmaktadır. Bu uygulama, yeni bir işkence ve tecrit yöntemi olarak öne çıkmaktadır.

01.01.2021 tarihinde yürürlüğe giren "Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik" ile mahpusların iyi hal durumlarının belirlenmesinde yeni kriterler getirilmiştir. Bu kriterler arasında mahpusların "işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması" şartı bulunmaktadır. Ancak pişmanlık, öznel ve duygusal bir hal olup, kişinin iç dünyasına ait bir durumu ifade eder. Bu tür beyanların objektif bir şekilde ölçülmesi mümkün değildir. Bu kriter, mahpusların özgür iradeleri üzerinde baskı oluşturabilecek ve keyfi kararlara dayanak teşkil edebilecek bir uygulama alanı yaratmaktadır.

Bu yönetmeliğin uygulanmasında ortaya çıkan hak ihlallerinin en çarpıcı örneklerinden biri, Patnos L Tipi Cezaevi'nde 30 yıldır tutuklu bulunan Hivzullah Mutlu'nun yaşadıklarıdır. Hivzullah Mutlu, 14 Temmuz 2023 tarihinde koşullu salıverilme hakkı doğmasına rağmen, hapisane idaresi tarafından "iyi halli olmadığı" gerekçesiyle önce 3 aylık, 9 Ekim 2023 tarihinde ise 6 aylık bir ceza daha verilerek infazı ertelenmiştir. İdare ve gözlem kurulu tarafından kendisine yöneltilen sorular ise, mahpusun kişisel inançlarını sorgulayan ve suçluluk duygusunu test etmeye yönelik sorulardır. Bu sorular tamamen keyfi ve öznel değerlendirmelere dayanmaktadır. Hivzullah Mutlu'ya sorulan rencide edici sorular arasında, "İşlediğin suçtan pişmanlık duyuyor musun?", "Eylemlerine tekrar katılır mısın?", "Dağa neden çıktın ve seni kim çıkardı?", "Tarafsız koğuşa neden geçmiyorsun?" gibi mahpusun kişisel inançlarına ve düşüncelerine yönelik sorular bulunmaktadır. Bu sorular, pişmanlık beyanının objektif bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak yerine, hapisane idaresinin keyfi kararlarına zemin hazırlamaktadır.

Hivzullah Mutlu'nun yaşadıkları tek örnek değildir. Patnos L Tipi Cezaevi'nde 30 yılı aşkın süredir tutuklu bulunan 6 mahpusun da benzer gerekçelerle infazları yakılmış ve tahliye hakları keyfi olarak engellenmiştir. Bu mahpuslar da tıpkı Mutlu gibi, "iyi hal" kriterlerine uymadıkları gerekçesiyle serbest bırakılmamışlardır. Bu durum, hapisane idarelerine tanınan geniş yetkilerin denetimsiz kullanıldığını ve keyfi uygulamalara neden olduğunu gözler önüne sermektedir. Hapishanelerdeki idare ve gözlem kurulları, yargı yetkisini aşan, tamamen subjektif değerlendirmelerle mahpusların yaşamlarını etkileyen kararlar almakta ve bu kararlar mahpusların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesine neden olmaktadır.

Yönetmelikte yer alan bu uygulamalar, Anayasa'nın 2'nci maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine ve belirlilik ilkesine açıkça aykırıdır. Mahpuslara yönelik bu keyfi tutumlar, infaz hakimlikleri ve ağır ceza mahkemeleri tarafından denetlenememekte ve bu kararlara karşı etkili bir itiraz mekanizması bulunmamaktadır. Bu da mahpusların temel haklarının sistematik bir şekilde ihlaline yol açmaktadır.

Bu bağlamda;

- 1- Hivzullah Mutlu'ya idare ve gözlem kurulu tarafından sorulan, kişisel düşüncelerine yönelik soruların yasal dayanağı nedir? Bu soruların pişmanlık beyanını objektif olarak ölçmeye uygun olmadığı dikkate alındığında, hangi ölçütlere dayanılarak iyi halli olmadığına kararı verilmiştir?
- 2- 30 yıldır cezaevinde bulunan hasta mahpus Hivzullah Mutlu'nun tahliyesinin ikinci kez ertelenmesinin gerekçesi nedir?
- 3- Hivzullah Mutlu bugüne kadar kaç disiplin cezası almıştır? Tahliyesine engel olarak ileri sürülen disiplin cezalarının tarihleri ve gerekçeleri nelerdir?
- 4- İdare ve gözlem kurulları kararlarıyla siyasi mahpusların tahliyelerinin uzatılması umut hakkının ihlali değil midir? Umut hakkının ihlaline neden olan idare ve gözlem kurulu kararlarının mahpuslar lehine değiştirilmesi için bir çalışmanız var mıdır?
- 5- Patnos L Tipi Cezaevi'nde 30 yılı aşkın süredir tutuklu olan 6 mahpusun infazlarının keyfi gerekçelerle yakılmasının sebebi nedir? Bu kararlarda hangi somut kriterler göz önünde bulundurulmuştur?
- 6- "Pişmanlık" dayatması adı altında yapılan baskılar hakkında Bakanlığınızın bilgisi var mıdır? Bu tür uygulamalarla ilgili herhangi bir denetim veya soruşturma başlatılmış mıdır?
- 7- Genel olarak mahpusların işlediği suçtan dolayı pişman olduklarına kanaat getirmek için "pişman oldum" demeleri yeterli midir? Pişman olduğunu bu şekilde ifade eden mahpuslar otomatik olarak yeniden suç işlemeyecek anlamına mı gelmektedir? Kurumunuzun uygulamalarına göre bir mahpusun pişman olup olmadığı nasıl değerlendirilmektedir?
- 8- İdare ve gözlem kurulları tarafından mahpuslara yöneltilen soruların denetlenmesine yönelik bir mekanizma oluşturulması düşünülmekte midir? Mahpusların bu denetimsiz süreçlerdeki haklarını korumaya yönelik ne gibi tedbirler alınmaktadır?

9- Hapishane idarelerinin, mahpusların tahliye haklarını keyfi gerekçelerle engellemelerine karşı Adalet Bakanlığı'nın herhangi bir denetim veya inceleme başlattığı vakalar var mıdır?

10-1 Ocak 2021 tarihinden beri hapishanelerde iyi halli olmadığı gerekçesiyle koşullu salıverilmeyen kaç hükümlü bulunmaktadır? Bu hükümlülerden kaç adli kaç siyasi hükümlüdür?